

۱۰۰۸۲۹۵

مبادی مباحث کارشناسی طراحی گرافیک
در ارتباط تصویری

تاریخ طراحی گرافیک ایران
کامران افشارمهجر

www.ketab.ir

نظارت بر چاپ: علی محمدپور
لیتوگرافی: نقش سبز
چاپ و صحافی: نقش جوهر

طراحی جلد و یونیرم داخلی: مسعود سپهر
صفحه‌آرایی: علی ابوالحسنی
نمونه‌خوانی: ابوالفضل بیرامی

مبادی مباحث کارشناسی طراحی گرافیک در ارتباط تصویری

تاریخ طراحی گرافیک ایران

مؤلف: کامران افشار مهاجر (عضو هیئت علمی دانشگاه هنر)

دبیر مجری: مسعود سپهر

ویراستار: زری - زبانی: فرید مصلحی مصلحی آبادی

ناشر: انتشارات فاطمی

چاپ اول، ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۱۱-۶۱-۷

ISBN: 978-622-6011-61-7

کلیه حقوق این اثر برای انتشارات فاطمی محفوظ است. تیراژ، انتشار و ذخیره‌سازی تمام یا بخشی از این اثر به هر شکل (چاپی، الکترونیکی و ...) و با هر هدف بدون مجوز از ناشر غیرقانونی و قابل پیگرد است.

نشانی دفتر: میدان دکتر فاطمی، خیابان جویبار، خیابان میرهادی شرقی، شماره ۱۴،

کدپستی: ۱۴۱۵۸۸۴۷۴۱، تلفن: ۸۸۹۴۵۵۴۵ (۲۰ خط)

www.fatemi.ir in. @fatemi.ir

نمبر: ۸۸۹۴۴۰۵۱

نشانی فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، تقاطع شهید زری

نمبر: ۶۶۹۷۳۴۷۸

تلفن: ۶۶۹۷۳۴۷۸

انتشارات فاطمی

افشار مهاجر، کامران، ۱۳۴۱ -

تاریخ طراحی گرافیک ایران / کامران افشار مهاجر. - تهران: فاطمی، ۱۳۹۸.

۲۹۶ص: مصور(رنگی).

ISBN: 978-622-6011-61-7

فروست: مبادی مباحث کارشناسی طراحی گرافیک در ارتباط تصویری.

فیبا.

۱. گرافیک - ایران - تاریخ. ۲. Graphic arts -- Iran -- History.

۷۶۰/۹۵۵

NC۱۰۰۱/الف۷۲۲

۱۳۹۷

۵۴۸۹۴۲

کتابخانه ملی ایران

فهرست

پیشگفتار | ۹

مقدمه | ۱۱

فصل اول: ورود صنعت چاپ به ایران | ۱۳

نخستین چاپخانه‌های حروفچینی سربی و

چاپ سنگی | ۱۳

نخستین روزنامه‌ها در ایران | ۱۶

روزنامه‌های چاپ سربی | ۲۲

کتاب‌های چاپ سنگی | ۲۴

تمرین | ۲۶

فصل دوم: گرافیک ایران رده قاجار | ۳۹

نخستین آثار گرافیک دوره قاجار | ۳۹

صنیع‌الملک | ۵۰

طبع‌تصویری در مطبوعات | ۵۴

عیدی‌سازی | ۵۸

گرافیک ایران در اواخر دوره قاجار | ۵۹

تمرین | ۶۴

فصل سوم: گرافیک ایران پس از دوره قاجار تا

دهه ۳۰ | ۶۵

آغاز دوره پهلوی تا دهه ۲۰ | ۶۵

مطبوعات و انتشارات در دهه ۲۰ | ۷۳

تبلیغات | ۷۸

تمبر پستی | ۸۱

تمرین | ۸۳

فصل چهارم: دهه ۳۰

(از سال ۱۳۳۰ تا ۱۳۴۰) | ۸۵

مطبوعات و انتشارات | ۸۵

تبلیغات | ۹۵

طراحی نشانه (آرم) | ۱۰۳

طراحی جلد صفحات گرامافون | ۱۰۶

تمبر پستی | ۱۰۸

تمرین | ۱۱۲

فصل پنجم: دهه ۴۰

(از سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۵۰) | ۱۱۳

اوضاع اجتماعی و اقتصادی | ۱۱۳

مطبوعات و انتشارات | ۱۲۰

تبلیغات | ۱۳۵

طراحی پوستر | ۱۴۲

طراحی نشانه (آرم) | ۱۵۳

طراحی جلد صفحات گرامافون | ۱۵۴

تمبر پستی | ۱۶۱

عکاسی | ۱۶۴

تمرین | ۱۶۶

فصل ششم: از سال ۱۳۵۰ تا انقلاب اسلامی | ۱۶۷

مطبوعات و انتشارات | ۱۶۷

تبلیغات | ۱۷۴

طراحی پوستر | ۱۷۹

طراحی بسته بندی | ۱۹۰

طراحی نشانه (آرم) | ۱۹۲

طراحی جلد صفحات گرامافون و نوارهای کاست | ۱۹۴

تمبر پستی | ۱۹۵

برخی رخدادهای گرافیکی دیگر | ۱۹۷

تمرین | ۱۹۹

فصل هفتم: از انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۶۰ | ۲۰۱

مطبوعات و انتشارات | ۲۰۱

تبلیغات | ۲۰۵

طراحی پوستر | ۲۰۶

طراحی جلد نوارهای کاست | ۲۱۱

تمبر پستی | ۲۱۲

عکاسی | ۲۱۴

تمرین | ۲۱۷

فصل هشتم: دهه ۱۳۶۰ تا ۱۳۷۰ | ۲۱۹

مطبوعات و انتشارات | ۲۱۹

تبلیغات | ۲۲۶

طراحی پوستر | ۲۲۸

طراحی جلد نوارهای کاست | ۲۳۴

تمبر پستی | ۲۳۵

عکاسی | ۲۳۶

آموزش دانشگاهی گرافیک | ۲۳۷

تمرین | ۲۳۹

فصل نهم: دهه ۷۰ (از سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰) | ۲۴۱

مطبوعات و انتشارات | ۲۴۱

تبلیغات | ۲۴۹

طراحی پوستر | ۲۵۱

طراحی نشانه | ۲۶۰

طراحی جلد نوارهای کاست | ۲۶۲

تمبر پستی | ۲۶۳

تمرین | ۲۶۴

فصل دهم: سال ۱۳۸۰ به بعد | ۲۶۵

مطبوعات و انتشارات | ۲۶۵

تبلیغات | ۲۷۰

طراحی پوستر | ۲۷۱

طراحی نشانه | ۲۸۰

طراحی جلد سی دی موسیقی | ۲۸۲

تمبر پستی | ۲۸۴

ترنید فیلم های پویانمایی | ۲۸۵

تمرین | ۲۸۶

مؤخره | ۲۸۷

کتاب شناسی | ۲۸۹

فهرست نام ها | ۲۹۱

پیشگفتار

تاکنون، تاریخ‌نگاران شیوه‌های متعددی را برای نگارش تاریخ ابداع کرده‌اند. یک شیوه، روش‌های تاریخ‌نگاری را وایو، ترکیبی، و تحلیلی می‌داند و شیوه‌ای دیگر، آن‌ها را به نقلی و تحلیلی تفکیک می‌کند. گروه تاریخ‌نگاری نقلی خود به سه شاخه گزارش‌نویسی تاریخی، روزشمار تاریخی و خاطره‌نگاری تفکیک نمود و گروه تاریخ‌نگاری تحلیلی نیز به سه شاخه تاریخ‌نگاری تحقیقی، اسنادی و فرهنگ‌نامه‌ای تقسیم می‌شود.

مؤلف، این کتاب را برای درسی با عنوان «تاریخ گرافیک ایران» برای دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته ارتباط تصویری و نیز دبیرستان‌های هنرهای تجسمی، براساس سرفصل‌های جدید مصوب این رشته در زمان تألیف کتاب به منظور کلی برای آگاهی از پیشینه گرافیک کشورمان به رشته تحریر درآورده است. شاید تألیف این کتاب بتواند زمینه تألیف متن جامع‌تری در مورد تاریخ گرافیک ایران را - آن‌گونه که شایسته آن است و ضرورت دارد - فراهم آورد که شاید بهتر باشد این کار در آینده و به صورت تألیف گروهی صورت پذیرد.

همان‌طور که می‌دانیم در کشورمان پژوهش در حوزه هنر ایران مورد توجه کافی قرار نگرفته و کم‌توجهی به این امر و نیز فقر منابع نظری در این زمینه، از مهم‌ترین آفت‌های رشته‌های هنری است.

ضرورت توجه ما به گذشته، زاده تمایلی است به درک وضعیت زمان حال. در پس آن همواره این پرسش وجود دارد که ما چگونه به مرحله کنونی رسیده‌ایم؟ با این نگاه ضرورت دارد تاریخ زمینه‌های مختلف هنری تألیف شود و این کار سترگ، بالاخره باید از جایی شروع شود. این نوع نگرش و تجربه چند دهه کار حرفه‌ای گرافیک که بخش زیادی از آن در انتشارات فرانکلین سابق بود و نیز بیش از سی سال تدریس در رشته ارتباط تصویری در دانشکده‌های هنری ایران و تألیف کتاب‌های متعددی در زمینه گرافیک، به مؤلف این جسارت را داد که نگارش این کتاب را آغاز کند. مؤلف امید دارد علاوه بر جامعه دانشگاهی، مخاطبان دیگر نیز از این کتاب بهره بگیرند؛ چون با گسترش رسانه‌ها در این دوران و اهمیت سواد بصری، چنین اطلاعاتی می‌توانند برای گروه‌های وسیعی از جامعه، جالب و حتی ضروری جلوه کنند.

مؤلف به هیچ وجه اعتقاد ندارد که این تألیف خالی از عیب و نقص است و خود را پذیرای انتقادهای اصولی و کارشناسانه مخاطبان و همکاران می‌داند. ممکن است هنگام تألیف، اشاره به نامی که ضرورت داشته، فاموس شده یا رخدادی مهم، از قلم افتاده باشد.

از پژوهشگر، نویسنده، مترجم و طراح گرافیک صاحب‌نام هنرمند، جناب آقای مسعود سپهر، دبیر این مجموعه و استادان برجسته گرافیک امروز ایران، رشید مثقالی، ابراهیم حقیقی و مصطفی اسدالهی که در بازخوانی اولیه، نکته‌های سودمند را یادآوری کردند، و بخصوص از انجمن صنفی طراحان گرافیک که با در اختیار گذاشتن آرم ویژه گرافیک ایران» در غنی‌سازی تصویرهای این کتاب سهم بسزایی داشته‌اند، بسیار سپاسگزارم. همچنین از آقایان مهدی ملک‌زاده و فرید مصلحی مصلح‌آبادی و همکارانشان در انتشارات فاطمی برای همراهی‌های بی‌دریغشان متشکرم.

کامران افشار مهاجر

دی ۱۳۹۷